

Foto: Anda van Riet

ACTUALITEIT EN HERKENNING IN DE LES

Leerlingen van het voortgezet onderwijs willen actualiteit en herkenning in de les Nederlands en meer

online werken. Dat bleek uit een onderzoek dat Henk ten Klooster uitvoerde in het kader van zijn opleiding tot docent Nederlands. Leerlingen waarderen inbreng in de keuze van de lesstof. Of zoals een leerling van Ten Klooster het samenvatte: 'Ik zou zeker een link leggen naar de actualiteit, omdat kinderen dit vaker leuker vinden om te doen en bovendien is dit erg leerzaam. Ik denk dat je daar meer aan hebt dan wanneer je alleen maar het boek volgt.'

HENK TEN KLOOSTER

Experimenten met actualiteit en herkenning in de les op drie scholen voor voortgezet onderwijs toonden aan dat leerlingen daardoor gemiddeld meer betrokken zijn bij het vak Nederlands. Enkele resultaten van deze experimenten worden hier belicht, waaronder een jeugdidool tot lesstof maken en hem uiteindelijk onder luid applaus voor de klassen laten verschijnen voor interviews.

De lente lokt, ook in de les. Voor eindexamengroepen vmbo werd recent in het kader van een lessenserie doelgericht schrijven het persbericht behandeld. De stof voor deze lenteles kwam uit het pas verschenen boekje *Mooi, mooier, mooist*, waarin gedichten prijken van docente Nederlands Greetje Willemsen naast foto's van bloemstukken van docente bloemsierkunst Cocky van der Voort.

In een van de eindexamengroepen van AOC De Groene Welle in Zwolle zit leerling Max Malestein, die

in het weekeinde voor de les met Jong Oranje wereldkampioen korfbal onder de zestien jaar werd. Daarom werd in die groep de lesstof daarop aangepast. In beide gevallen was de aandacht van leerlingen groter dan bij behandeling van traditionele lesstof uit de lesmethode.

Actieonderzoek

Een actueel of herkenbaar sausje of hoofdmenu in een les Nederlands zoals hierboven is het resultaat van mijn actieonderzoek over actualiteit en herkenning in de les, verricht in het kader van mijn studie tweedegraads leraar Nederlands (verkort traject) bij Saxion Next Hogescholen in Deventer.

In 2010 stapte ik over van journalistiek naar onderwijs. Tijdens mijn eerste lessen schrok ik van de gedaardheid van de lesstof. Hoe kan ik mijn lessen actueler maken? Dat werd de onderzoeksvraag. Er kon geëxperimenteerd worden tijdens een stageperiode op een eerste school, de toepassing en verder onderzoek volg-

den tijdens periodes als invaldocent op twee volgende scholen. Vrijwel alles paste in het studierooster van de betrokken scholen en sloot aan op de lesmethode.

Een uitgebreid literatuuronderzoek leverde weinig gegevens op over wensen van leerlingen. Een uitzondering was *Het schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht* (Braaksma & Bonset, 2008). Volgens deze bundel raken leerlingen 'gedemotiveerd door hun geringe mogelijkheden tot eigen inbreng, in de keuze van teksten, in de benadering van teksten, in motieven om te lezen en in de interactie in de literatuurlessen'.

Literatuurlessen

Zo leverde me *Het Schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht* recentelijk nog de lesstof op ter voorbereiding op de mondelinge examens literatuur/poëzie voor eindexamengroepen vmbo. Dat kon vooral door twee bij de leerlingen zeer populaire boeken, *Echte mannen eten geen kaas* van Maria Mosterd en *Oorlogswinter* van Jan Terlouw, die in of in de directe omgeving van Zwolle spelen.

Voor leerlingen leeft de vraag of *Echte mannen eten geen kaas* werkelijkheid of fantasie is of een combinatie van beide. Dit boek speelt in Zwolle en meer leerlingen kenden de auteur en de loverboy in het boek, Manou. Door discussie hierover werd een deel van de betekenis van voor veel leerlingen moeilijke termen, te beginnen met fictie, goed ingeprent.

Oorlogswinter was goed te bewerken voor kennis over literaire begrippen. Veel leerlingen wisten van een oorlogsmonument in het Zwolse stadspark Engelse Werk. De mensen die daar geëxecuteerd zijn, kende ik door verhalen van mijn vader, die destijds ook door de Duitsers in de gevangenis was gezet. Zo ging het verhaal van de slachtoffers voor de leerlingen leven en wisten ze dat de executies in *Oorlogswinter* gebaseerd zijn op werkelijkheid. Alle (72) kandidaten scoorden hoog in het mondeling.

Nederlands om de hoek

Terug naar de start van het onderzoek, september 2010, vmbo-bovenbouw van het Carmel College Salland in Raalte. In het kader van het onderzoek werd de keuze

van onderwerpen aan leerlingen toevertrouwd. Hun voorkeur betrof nieuws uit de sectoren sport (vooral voetbal) en uitgaan, zo regionaal mogelijk.

Deze lessenserie op basis van wensen van leerlingen kreeg de titel *Nederlands om de hoek* voor de onderdelen lezen, schrijven en spreken. De lessenserie was een eigen regionale en actuele vertaling van de hoofdstukken van *Nieuw Nederlands* die tijdens dit tijdvak behandeld werden. Favoriet van de leerlingen was profvoetballer Maikel Kieftenbeld van FC Groningen, een ex-streekgenoot van de leerlingen. Ook achtergronden en nieuws over de recente heropening van een discotheek bleek leerlingen te boeien.

Voor een hoogtepunt in dit project zorgde de komst van Kieftenbeld voor de klas, de hartenwens van de leerlingen. Ze interviewden de topvoetballer face to face. In dit proces groeiden de leerlingen sterk. Sport en human interest (de vriendin van de voetballer) kwamen volop aan bod. Geduldig zette hij na afloop handtekeningen en op het podium werd een groepsfoto gemaakt. Wat vond Kieftenbeld er zelf van? 'De vragen waren lekker direct, to the point. Zoals die vraag: "Hoeveel verdien je?" Geweldig om zoiets mee te mogen maken.'

Over het algemeen waren de groepen waarin het project speelde (kb en gl) beter bij de les met een meer actieve inbreng.

Krant in de klas

De kans om de effecten van de krant in de klas te meten kwam even later in groepen havo/atheneum 2 en gymnasium 2 van Lyceum De Grondel in Hengelo. 'De krant,' gniffelde een van de leerlingen, 'dat is dat ding waarachter mijn vader dagelijks een halfuur verdwijnt. Maar zelf lees ik nooit een krant. Nou ja, nooit... strips, die lees ik weleens.' Toch las ook zij uitgebreid en veel in de lessen krant in de klas.

Aardig was om verslagen over FC Twente (toen nog in de race om de landstitel) in de regionale krant te vergelijken met verslagen in *De Telegraaf* en het *Algemeen Dagblad*. Zo kregen de leerlingen een beeld van hoe het streven naar objectiviteit ingekleurd wordt door je omgeving en voorkeuren.

Grappig waren soms de kranten die in de groep gemaakt werden. Op een ervan met een professioneel ogende mix van voorpaginanieuws prijkte ook het nieuws dat een medeleerling nieuwe schoenen had gekregen. Er was een vrij groot verschil in belangstelling tussen de groepen, artikelen over de Arabische Lente werden grif gelezen in de gymnasiumgroep, terwijl de leeftijdgenoten van havo/atheneum zich beperkten tot eigen land/regio.

Interviews

Een aantal interviews leverde een positief beeld op over de waardering voor projecten als de krant in de klas. Kwalificaties als 'leuk en leerzaam' domineerden. Meer leerlingen wilden herhaling of uitbreiding van dergelijke projecten. 'Daardoor pas je wat je in het boek hebt geleerd in de praktijk toe. Daardoor begrijp je de stof beter', aldus een van de geïnterviewden.

Verder bleek een bijna unanieme voorkeur voor actualiteit in de les. Dat kan in de ogen van een leerling van havo/atheneum 2 zelfs voor grammatica gebruikt worden door het ontleden van actuele teksten.

'Ik zou zeker een link leggen naar de actualiteit,' antwoordde een gymnasiaste, 'omdat kinderen dit vaker leuker vinden om te doen en bovendien is dit erg leerzaam. Ik denk dat je daar meer aan hebt dan wanneer je alleen maar het boek volgt.'

Taalnieuws

In Hengelo was er anders dan in Raalte geen mogelijkheid voor volledig op regio en actualiteit gerichte lessen. Om toch het onderzoek te kunnen vervolgen werd gekozen voor een actueel sausje, onder meer door Taalnieuws

NIEUWS IN DE KLAS IS BLIJ MET ONDERZOEK

De uitkomsten van het *Actieonderzoek Actualiteit* werden belicht op veel onderwijsgerelateerde websites. Projectleider onderwijs Chris van Hall van Nieuws in de Klas (voorheen Krant in de Klas) was blij met de uitkomsten van het onderzoek. 'Het onderzoek ondersteunt ons in het betoog waarin we het belang en toepasbaarheid van actualiteit in het onderwijs onder de aandacht willen brengen', schreef Van Hall. 'En we zijn het ook volledig met de onderzoeker eens dat werken met reële teksten niet alleen de motivatie verhoogt, maar de lessen ook meer betekenis geeft. Daarnaast daagt het uit tot actieve werkvormen.'

als krent in de pap aan te bieden. Zo kregen de leerlingen het Nationaal Dictée, de website De wereld van de Nederlandse Taal van de Taalunie en het Woord van het Jaar.

Deze variatie werd zeker gewaardeerd en het werd merendeels als leerzaam ervaren, maar hier waren er ook kritische noten in de gymnasiumgroep, waar het aantal lessen Nederlands wekelijks tot twee beperkt bleef. 'We hebben die tijd hard nodig voor het maken van de vele opgaven, dus ik vond het geen succes', aldus een gymnasiaste. In andere vwo-groepen was er een gemiddeld hogere waardering.

Over de website De wereld van de Nederlandse Taal (<<http://dwvdt.org>>) liepen de meningen uiteen. Deze website werd in november 2010 gelanceerd door prinses Mathilde van België tijdens het feest Nederlands Wereldtaal in Brugge ter gelegenheid van de dertigste verjaardag van de Nederlandse Taalunie. Enkele vwo-groepen gaven hun mening over die website. Belangrijkste advies van de leerlingen: geef ons een rol bij de samenstelling. Ze gaven 'de baas' van de Nederlandse taal ook een hele reeks verbeter tips. De resultaten hiervan zijn overhandigd aan de Nederlandse Taalunie, die inmiddels besloten heeft om jongeren voor een belangrijk deel de redactie te laten doen van De wereld van de Nederlandse Taal.

Conclusies

Nadelen voor meer herkenning en actualiteit in de les zijn er ook. Zo vergt de voorbereiding ervan meer tijd dan een les die volledig volgens de leergang verloopt. Zo zou ik niet snel weer een methode deels herschrijven voor actualiteit en herkenning, ook gezien de beperkte houdbaarheid. En soms werkt een ijsje op een hete zomerdag inspirerender op de leerlingen dan een les waaraan thuis uren voorbereiding zijn gestoken. Plus: alles wat je altijd dus voorspelbaar doet wordt saai, ook wensen van leerlingen en nieuws.

Tijd om de de hoofdvraag van mijn onderzoek – hoe kan ik mijn lessen actueler en herkenbaarder maken? – te beantwoorden. 1. Probeer waar mogelijk lessen een actuele insteek te geven; 2. voorkom dat je een slaaf wordt van de gekozen leergang; 3. vraag leerlingen naar hun wensen, die geven ze graag; 4. visualiseren werkt prima, zoek geregeld zelf op YouTube; 5. doe leerstof die veel oefening vereist online (denk aan spelling en grammatica); 6. wissel succesvolle lessen uit met collega's; 7. vind (meer) tijd voor zelf lessen maken. ■

LITERATUUR

Braaksma, M., & Bonset, H. (2008). *Het schoolvak Nederlands opnieuw onderzocht*. Enschede: SLO.

**'De krant,' gniffelde een van de leerlingen,
'dat is dat ding waarachter mijn vader dagelijks een halfuur
verdwijnt. Maar zelf lees ik nooit een krant'**